

בס"ד, יום ראשון כמ' כסליו תשע"ב

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת תמורה ז – יג (145)

א. (1) מה ילפינן מ"לא תקריבו" דכתיב גבי "מעוך וכתות ונתוק", ומה ילפינן מדכתיב "לא תקריבו" גבי "מיד בן נכר"? והאם האי קרא יכול להיות מקור שגוי יכול להקדיש קרבן? ואם כן, אמאי לא סגי בהאי קרא (תוס'?) (2) אימתי ראוי שיאמרו הלאומים של מקדיש בעל מום אליבא דריש לקיש (רש"י ותוס'), ומדוע? והאם צדק בדבריו, מנין, ומדוע?

ב. (1) מה דינו של המקדיש בעל מום לרמי נסכים, ומהיכן ילפינן לה, ומה הטעם בהאי דינא? והאם יש נפקא מינה בין נדר לנדבה, ומנין? וכיצד דינו במקדיש נקבה לעולה (תוס'?) (2) על מה עבר המקדיש תמימים לבדק הבית, ומנין? (3) המקדיש בעלי מומים למזבח, ושחטן וקיבל את דמן וזרקן על המזבח והקטירן, כמה מלקיות הוא חייב, ומדוע? והאם יש להוכיח דין זה מן הברייתא, ומדוע? (4) לפי המבואר במתניתין, מי יכול להמיר את החטאת והאשם ואת הבכור, ומדוע? והאם תליא בנידון האם יש לכהנים בקרבנות זכות מחיים, ומדוע (תוס'?)

ג. (1) האם הכהן שקיבל את הבכור בזמן הזה יכול למוכרו (גמ' ותוס'), ומדוע? וכיצד דינו בזמן שבית המקדש היה קיים, ומדוע? (2) היכי משכחת לה "ספק כהן", וכיצד יש לו לנהוג בבכורות דידיה, ומדוע? והאם יש לפשוט מהאי מתניתין דעסקה בדינו האם מהני מכירה בבכור בזמן הבית, ומדוע? (3) בכור ומעשר הנמצא בעיר הנדחת, כיצד יש לנהוג בהן, ומדוע?

ד. (1) האם משכחת לה שבועת הפקדון על בכור (פרט), ומדוע? וכיצד הדין בשאר הקרבנות, ומדוע? והאם יש נפקא מינה בין תמימים לבעלי מומין, ומדוע? (2) מי יכול להמיר "בכור" אליבא דרבנן ורבי שמעון בן אלעזר דברייתא? ומה הם האופנים שנאמרו בסוגיין בביאור פלוגתתם? (3) ישראל הבא לפני חכם להשאל על מומי בכורות, האם יש לחושדו שמא הוא הטיל בו המום (גמ' ותוס'), ומדוע? ואי נימא דיש לחשדו, מה התקנה לדבר? (4) האם מותר לכהן למכור את הבכור לישראל, ומדוע? וכיצד הדין ליתנו במתנה, ומדוע?

ה. (1) האם אפשר להמיר צאן חולין על בקר, או בעל מום חולין על תמים, ומניין? וכיצד הדין בתמים חולין על בעל מום, או בתמים חולין על תמים, ומניין? (2) אמאי אמרה תורה "לא יחליפנו" וגם "לא ימיר אותו" (באר היטב)? (3) האם אפשר להמיר כמה בהמות חולין על בהמת קודש אחת, ומניין? והאם יש נפקא מינה בין בבת אחת לבזה אחר זה, ומדוע?

ו. (1) הפריש אשם והמיר בו ונפל בו מום וחיללו על אחר, האם יכול לחזור ולהמיר את האשם החדש, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדין זה, אף להיכא דהמיר בו ואבד והפריש אחר תחתיו ונתכפר בו וחזר ונמצא האבוד ורוצה לחזור ולהמיר בו, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהמיר בראשון והומם וחיללו על האחר ואבד אותו האחר והפריש אחר נוסף תחתיו וחזר ונמצא האבוד ורוצה לחללו, ומדוע? (2) מה חידש רבי יהושע בן לוי בדין פדיון "הקדש שני", ומהיכן יליף לה? ומאי חשיב "הקדש שני", ומדוע?

ז. (1) המקדיש קרבן על מנת שיתכפר בו חבירו, האם מהני, ומדוע? והאם בכל הקרבנות נאמר האי דינא, ומדוע? ואי נימא דמהני להפריש על חבירו, אם נפל בו מום ורוצה לפדותו, מי חייב להוסיף על פדיונו חומש, ומדוע? ומי הוא הבעלים לענין המרה, ומניין (פרט)? (2) האם אפשר להמיר בהמת קרבן באבר בהמה של חולין, ומדוע? וכיצד הדין להמיר אבר קרבן בבהמה של חולין, ומדוע? (3) המפריש חטאת מעוברת, האם יכול להתכפר בבתה, ומדוע? והאם יכול לשייר את העובר שלא יקדש, ומדוע (תוס')? וכיצד הדין היכא דהקדישה ריקנית ונתעברה, ומדוע?

ח. 1) מה הם שתי המימרות שאמר רבי יוחנן בענין חלות קדושת פה על עוברין? ומדוע הוצרך להשמיע תרועה? והאם יש לדון בחלות קדושה על העוברין משום "מחוסר זמן", ומדוע (תוס')? 2) מה הוא האופן דנקטה המשנה להערים על הבכור? והאם יש להוכיח מהתם לענין חלות קדושה על עוברין, ומדוע? וכיצד ינהגו בבכור זה לאחר שנהגו בו כאופן המבואר במשנה (רש"י ותוס'), ומדוע? 3) כיצד סברה הגמ' להוכיח ממתניתין דאין ממירין לא אברין בעוברין וכו' לענין חלות קדושה על עוברין? וכיצד יש לדחות ולבאר את המשנה (פרט)?

ט. 1) כיצד ביארה הגמ' את המשנה "מקדישין אברין ועוברין אבל לא ממירין" (רש"י ותוס'), ומאי אתי האי משנה לאשמועינן? 2) השוחט חטאת ומצא בה בן פקועה שכלו לו חדשיו, כיצד דין אכילתו (פרט), ומדוע? וכיצד הדין היכא דלא כלו חדשיו, ומדוע? והאם בגוונא דמצאו חי דינו שונה, ומדוע? 3) היכי משכחת לה קדושת קרבן בכלאים, טריפה, יוצא דופן, טומטום ואנדרוגינוס, והאם סותר הוא לשיטת בר פדא בחלות קדושה על עוברין, ומדוע?

י. 1) האומר על בהמה "רגלה של זו עולה", כיצד יש לנהוג בזו הבהמה, ומדוע? והאם יש נפקא מינה אם אמר נמי מן הארכובה ולמעלה או כל הרגל כולל הירך והחלל שלה, ומדוע? 2) האומר על עוף "רגלו של זה עולה", כיצד יש לנהוג בזה העוף, ומדוע? 3) הקדיש זכר לדמיו, כיצד יש לנהוג עמו, ומדוע? וכיצד יש לנהוג היכא דהקדיש רק חד אבר לדמיו, ומדוע? 4) המקדיש רגל בהמה או עורה או עברה, כיצד יש לנהוג בה לענין גיזה ועבודה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע? והאם יש ללמוד את דינו מדין שותפות גוי עם ישראל בבכור, ומדוע (רש"י ותוס')?

יא. 1) כיצד משכחת לה עובר של הקדש ובהמה של חולין, או בהמה של הקדש ועובר של חולין? ומה דין שחיטת זו הבהמה בפנים או בחוץ, ומדוע? 2) מה כוונת המשנה "אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון", והאם כולי עלמא מודו לה? 3) מה כוונת המשנה "אין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון" (רש"י ותוס')? והאם כולי עלמא מודו לה, ומדוע? 4) על איזה חשבון איירי מתניתין דאין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון? והאם מתניתין היא לכולי עלמא?

יב. 1) האם יש אופן להכשיר מיים שאובים למקוה? ואי נימא דיש אופן להכשירם, האם מהני לכל כמות של מיים שירצה, או אפילו לעשות מהן את כל המקוה (רש"י ותוס'?) 2) האם משכחת לה מקוה של חמין שכשרה לטבילה, ומדוע? 3) כיצד סדר נתינת המיים על אפר פרה ועל עפר סוטה, ומניין? והאם הוא לעיכובא, ומניין? 4) שדה שהיה קבר ידוע ונחרש, עד כמה אוסר הוא משום "בית הפרס"? וכיצד הדין היכא דלא ידוע היכן היה מקומו של הקבר, ומדוע?

יג. 1) השותפין שתרמו זה אחר זה, האם הועילה תרומתן (פרט), ומדוע? והאם יש ללמוד את דינם מדדרשינן "אתם ולא שותפין", ומדוע (תוס'?) וכמאן סברה מתניתין (רש"י ותוס'?) 2) האם תמורה או ולד קדשים עושים תמורה, ומניין? וכיצד הדין בסבור להמיר שחור והמיר לבן, ומניין? 3) מה דין עופות ומנחות וקדשי בדיק הבית בתמורה, ומניין? 4) האם שותפין או ציבור יכולין להמיר, ומניין?

יד. 1) כיצד התבאר בסוגיין טעמא דמילתא דכתבה התורה לדיני תמורה אף במעשר? 2) מה היא "תמורת שם מעשר", והאם דינה שוה לתמורת גופה, ומדוע? 3) מי חשיב בעל הקרבן של עולה הבאה מן המותרות? והאם יכול להמירה באחרת, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן תמורה ז יג

א. (1) ללישנא קמא, מדכתיב "לא תקריבו" גבי מעוך כתות ונתוק ילפינן לכולי עלמא דיש לאו בזורק דם בעלי מומין. ומדכתיב "לא תקריבו" גבי בן נכר, לדעת רבי יוסי בר יהודה, אתי ללמד דאף בקבלת הדם של בעלי מומים לוקה. ולדעת רבנן אתי למימר דאף דבגוי בבמה דידהו כשר אפילו בעלי מומים מלבד מחוסרי אבר, במזבח דידן אסורים בבעלי מומים. וללישנא בתרא, מדכתיב "לא תקריבו" גבי מעוך וכתות ילפינן דאף בבמת יחיד יש איסור בבעלי מומים. ומדכתיב "לא תקריבו" גבי בן נכר, הוא פלוגתא דרבי יוסי בר יהודה ורבנן וכלישנא קמא. וכתבו התוס' דאף דמהאי קרא דבן נכר אפשר ללמוד דאילו תמימים יכול להקדיש, מכל מקום אכתי בעינן לקרא ד"איש איש" כדי ללמד אלו קרבנות יכול הגוי להקדיש, דהרי נחלקו בו רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי במנחות.

(2) לדעת רש"י סבר ריש לקיש דרק בתמימים מעיקרא ונעשו בעלי מומים איכא להני לאוים, משום דכיון דמעיקרא היו ראויים, יש לומר דכוונתו להקדישם לשמים, אבל בבעלי מומים מעיקרא הרי דיקלא בעלמא הוא. ואף דהוכיחו לו מקרא ד"שרוע וקלוט" והני מומים וודאי מעיקרא ניהו, אכתי סבר דהני מילי בתמורה, דהא מצינו דתמורה חלה אף על בעלי מומים. עד שהוכיחו לו מהא דאמר רבי ינאי דבחבורה נמנו וגמרו דאין יותר מחמשה לאוים. ואי נימא דבתמורה איירי, הא איכא לאו אף משום תמורה. אלא וודאי דאף בהקדש מעיקרא אמרינן דלוקה. ולא דמי למקדיש דקל, משום דהכא איכא זילא מילתא, דהרי יש במינו ראוי למזבח, וטפי היה ראוי לו להקדיש תמים לקרבן. ולדעת התוס', גבי מקדיש הודה ריש לקיש דיש לחייבו אף בבעל מום מעיקרו, דהא קיבל עליו ההתראה, ודווקא גבי שוחט וזורק סלקא דעתיה דדווקא היכא דהקדישו תמים ונפל בו מום, יש לחייבו משום דסבור דאכתי כשר הוא לקרבן.

ב. (1) לדעת רבא דינו כמקדיש בעל מום למזבח דלוקה, דהא אף בהא איכא בזיון כמקדישו למזבח. ואמרינן דאף רבנן סברי הכי, ואין נפקא מינה בין נדר לנדבה, דהרי דרשו מקרא "נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה", דדווקא לבדק הבית הותר לעשותו נדר ונדבה, אבל לקדשי מזבח אינו נרצה. אבל דעת רבי דכיון דכתיב "לא ירצה" דווקא אהרצאת גופי קפדינן, וכל שלא הקדישו לגופו אינו לוקה. וכתבו התוס' דכיון דהטעם הוא משום בזיון, הוא הדין המקדיש נקבה לעולה ילקה אליבא דרבנן.

(2) המקדיש תמימים לבדק הבית עבר בעשה, דהא כתיב "נדבה תעשה אותו", ודרשינן דווקא אותו דהיינו הבעל מום ולא תמים. ואף לאו אמור בענין, דהא כתיב "וידבר ה' אל משה לאמר", ודרשינן "לא אמור בדברים", אי נמי, "לאו אמור".

(3) לוקה משום מקדיש שוחט וזורק, ולדעת רבי יוסי בר יהודה אף משום מקבל. ולדעת רבא עובר אף על ההקטרה ולוקה שתיים, אחת משום לא תקטירו כולו, ואחת משום לא תקטירו מקצתו. ולדעת אביי, האי חשיב לאו שבכללות, ותרי וודאי אינו לוקה, אבל חד איכא למאן דאמר דלקי. וברייתא דקתני "עובר משום חמשה שמות" נראה דלא כאביי, דהא האי תנא סבר דליכא מלקות בקבלה, ולא משכחת חמש אלא אם ילקה תרי על ההקטרה. וליכא למימר דאיירי בכמה גברי, דהא כתיב "עובר".

(4) חטאת ואשם יכול הבעלים להמיר, ואף אי נימא דכהנים זוכים מחיים, מכל מקום אינו סותר להאי דאף הבעלים ממירין (תוס'). ואת הבכור לדעת רבי יוחנן בן נורי יכול הכהן להמירו, דהא זכה בו מחיים, ולדעת רבי עקיבא רק הבעלים יכולים להמיר, דהא דרשינן "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" דהיכן דחלה הקדושה קמייתא שם תחול אף התמורה.

ג. (1) הגמ' הביאה ברייתא דבכור נמכר תם חי ובעל מום חי ושחוט. ולדעת רב נחמן האי ברייתא דאיירי בתם איירי דווקא בזמן הזה, דיש לכהן זכיה אף מחיים. אבל בזמן המקדש, אינו נמכר לא תם משום דאין לו זכיה מחיים, ולא שחוט משום דבזיון הוא למכור דבר שיש ממנו למזבח. וכתבו התוס' דאף בזמן הזה הוא דווקא אליבא דרבי יוסי הגלילי דסבר קדשים קלים ממון בעלים הוא, אבל לרבנן דלאו ממון בעלים הוא, אף בזמן הזה אינו יכול למוכרו. אמנם כתבו, דמסוגיא דבבא קמא (יב:) מבואר דאף לרבנן יכול למוכרו.

(2) משכחת לה בגוונא דנתערב וולדה עם וולד שפחתה. ואמרינן דבכורותיהן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים. וסברו להוכיח מהא דאמר האי משנה דירעו עד שיסתאבו דעל כרחך דאיירי בתם, ומדכתיב חילוק בין אלו לעלמא, מוכח דבזמן הבית איירי, דאילו בשל כהן וודאי מחויב להביאו למזבח, וקתני דהספקות יעכבו לעצמן, ואי נימא דאין לו זכיה מחיים, אמאי הגובר לא יכופם להקריבו קרבן. ודחו, דאיירי בזמן הזה, ונפקא מינה בספקות דיכולים לעכב לעצמן ולא בעו ליתנו לכהן. נויש עוד לישנא דדייקו דלמכור אינו יכול, ומשמע דאילו שאר כהנים יכולים למכור, ודחו דבזמן הזה איירי.

(3) מסקנת הגמ' דאף אם הוא בעל מום דניתן לכהן, מכל מקום אינו בשרפה, דהא כתיב "בהמתה" יצאו אלו שאינם נאכלים כשאר בהמות, דהא אינם נמכרים באיטליו, ואינם נשקלים בליטרא.

ד. (1) בבכור בעל מום לכולי עלמא יש שבועת הפקדון, דהא כממונו של כהן הוא. ובבכור תם, לדעת רב נחמן כיון דאינו ממון כהן מחיים, אין בו שבועת הפקדון, מלבד בכור בחוץ לארץ, ואליבא דרבי שמעון דאין צריך להקריבו, וכל שכן לרבי עקיבא דאסור להקריבו. ולדעת רבי יוסי הגלילי, כל הקדשים קלים יש בו שבועת הפקדון, משום דכתיב "ומעלה מעל בה". ולדעת בן עזאי, דווקא בשלמים ובכור נאמר האי דינא, משום דממונו הוא. אבל מעשר אינו ממון דהא אינו יכול למוכרו. ולדעת אבא יוסי בן דוסאי, רק בבכור נאמר האי דינא, אבל בשלמים כיון דטעון סמיכה ותנופת חזה ושוק, לאו "רעהו" קרינן ביה. ובשאר קדשים קלים אין נפקא מינה בין תמימים לבעלי מומים, משום דדווקא בכור דרק לכהנים יש בו זכות, איכא למימר דבתם דצריך להקריבו אין לו בו מחיים כלום דמשולחן גבוה זכי.

(2) לדעת תנא קמא בבית בעלים הבעלים עושים בו תמורה. וכשהגיע לכהן הכהן ממיר ולא הבעלים, ולדעת רבי שמעון בן אלעזר אף הכהן אינו ממיר. וסברינן מעיקרא דנחלקו האם יש לכהן זכות בבכור מחיים. והסיקו, דאיירי בבכור דחוץ לארץ, ונחלקו בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא דמתניתין האם הוקש לתחילת הקדש או לאו. נויש ברש"י עוד ב' לישנות בסוגיין.

(3) אם אינו אומר שקיבלם מכהן, אין לחושדו שמא הטילם בעצמו, מפני דירא שיתפסוהו, דאומר דבדודאי דהחכם יחשדהו ולא יאמר דטורח חינם עבור הכהן. אבל אם אומר דקיבלן מכהן יש לחושדו. אמנם מכיון דאין רואים לישראל בלא כהן, שמא יטלו לעצמו, הוא הדין דאם אומר דקיבלם מכהן, יש לו להביא את הכהן שנתנם לו.

(4) לדעת רב חסדא אסור למוכרו לישראל, ודעת רש"י דאיירי דווקא בתם. משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, דכיון דמוכרו בזול, דהרי צריך להמתין עד שיפול בו מום, וכן אסור למוכרו באיטליו ולשוקלו בליטרא, נראה דהוויל לו כדי שלעולם יביא לו הבכורות. וכל שכן שאסור לכהן ליתנו במתנה לישראל. ודעת רב אשי דכל שמשלם עבור הבכור, אין לחוש לנראה כמסייע בבית הגרנות ושרי.

ה. (1) אפשר להמיר צאן על בקר וכן להיפך, דהא בקרא כתיב "בהמה". וכן יכול להמיר תם על בעל מום ובעל מום על תם, והיינו דכתיב בקרא "לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב". ומאי דאמרינן דמהני המרה בחולין תמים על בעל מום קרבן, הני מילי בקדם הקדש

למומו, אבל קדם מומו להקדשו לא מהני ביה תמורה. וילפינן לה מיתורא דטוב, דהא הוי ליה למיכתב "טוב ברע או רע בו". ומהתוס' מבואר, דטוב בתרא הוא המיותר, דהוי ליה למיכתב, "לא ימיר אותו רע בטוב או ברע". וכן בתמים על תמים לוקה. ולאביי ילפינן לה בגילוי מילתא, דכי היכי דרע בטוב לוקה, הוא הדין טוב בטוב, דעיקר האיטור הוא ההחלפה. ולרבא תרי "טוב" מיתרי, דהוי ליה למיכתב "לא ימיר אותו ברע או רע בו", וחד אתי לטוב על טוב דלוקה, משום דאין עונשין מן הדין ולא סבירא ליה דהוי גילוי מילתא בעלמא. וחד טוב להא דבעינן קודש טוב מעיקרו.

(2) מלא יחליפנו הוי אמינא דאיירי באחר המחליף, והיינו בגוונא דאמר בעל הקרבן כל הרוצה להמיר יבוא וימיר, דאי לאו הכי הא אין אדם מתפיש קדושה מדבר שאינו שלו. והוי אמינא דדווקא היכא דכוונתו להוציא הקרבן לחולין. אבל היכא דכוונתו לתרוויהו יקדשו אינו לוקה, להא קמשמע לן קרא "לא ימיר אותו" דאף על תמורה לוקה.

(3) לדעת תנא קמא אפשר להמיר אחת על שתיים ואפילו על מאה, וכן שתיים ואפילו מאה על אחת. וילפינן לה מדכתיב "בהמה" ובהמה הוא לשון רבים כדכתיב "ובהמה רבה". ולדעת רבי שמעון כיון דכתיב "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" ילפינן דמה הוא יחידי דהא כתיב "הוא", אף תמורתו יחידי. ובגמ' איכא ברייתא דרבי שמעון יליף לה מבהמה, ואיכא ביה תרי לישני, דלחד לישנא מעיקרא אמר רבי שמעון מקרא דהיה הוא ותמורתו, ולבתר דשמע מרבנן מקרא דבהמה, קאמר דאף איהו יליף מינה לשיטתו. ואיכא לישנא דרבי שמעון יליף מקרא דבהמה, דמאי דאמר דממירין רק אחת על אחת, היינו בבת אחת, אבל בזה אחר זה ודאי מהני. ואף ללישנא קמא, רבי שמעון מודה בכהאי גוונא דמהני. ומסקינן, דהוא פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש.

ו. (1) לדעת רבי שמעון, בכהאי גוונא דהומם וחיללו על אחר, כיון דקדושת השני מכח קדושת הראשון אתיא, איכא ספק בגמ' האם אזלינן בתר הקדושה וכיון דכבר המיר בה שוב אין להמיר בה, או אזלינן בתר הגופים, ושפיר מהני תמורתו. וללישנא קמא דסוגיין אמרינן דאם תמצא לומר דבכהאי גוונא חשיב חדא ואין יכול להמיר, הוא הדין היכא דאבד וחזר ונמצא, דהוי אותו גוף אבל בשתי קדושות, דהרי עתה שנמצא קרב הוא לעולה, מכל מקום חשיב חדא. אבל אכתי יש להסתפק היכא דהוא גם שתי קדושות וגם שני גופין, כגון שאבד אותו שחיללו תחת הראשון שנפל בו מום. וללישנא בתרא בגמ', בשני גופין ושתי קדושות ליכא ספק כלל. אבל אף אם תמצא לומר דקדושה אחת חשיבא חדא, אכתי יש להסתפק בשתי קדושות ואפילו בגוף אחד.

(2) רבי יהושע בן לוי חידש דעל הקדש שני אינו מוסיף חומש, ויליף לה מדכתיב "ואם המקדיש יגאל את ביתו וגו'" מקדיש ולא מתפיש. ובגוונא דהתפיש בעל מום למזבח וחיללו בבעל מום אחר דלא הוסיף כלל בקדושתו, ודאי דמיקרי הקדש שני. וכן הדין בכל תמורה. אבל היכא דהומם וחיללו על תמים ושוב הומם, איכא ספיקא דשמא כיון דמכח קדושה קמייתא הוא חשיב הקדש שני או דלמא כיון דגוף אחר הוא הוי הקדש ראשון. ואם תמצא לומר דאין מוסיף חומש כיון דהוא אותו קדושה, אכתי יש להסתפק היכא דאינו אותו קדושה, כגון שאבד ונתכפר באחר ונמצא דעתה עומד הוא לעולה. וכתבו התוס' דאף בהא איכא תרי לישנא כדלעיל.

ז. (1) מבואר בסוגיין דמהני, דמהיכי תיתי שלא יהני. ולענין נזיר דכתיב "קרבנו", לצד אחד בגמ' אי לאו קרא ד"והשיגה ידו" ללמד דיכול להתכפר בשל אחרים הוי אמינא דגזירת הכתוב היא דרק אם השיגה ידו מעיקרא יכול להתכפר בה. ולענין חומש פשטינן מדכתיב "ואם המקדיש יגאל את ביתו" דאזלינן ביה בתר המקדיש ולא בתר המתכפר. ולענין תמורה, מסקינן דהמתכפר הוא העושה תמורה, דהכי אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן. ורבא הוכיח הכי מהא דאמרינן דאין תמורה בשותפין, ואי אזלינן בתר המקדיש, דהרי שפיר משכחת לה היכא דשותפין שלחו אחד שיקדיש עבורם.

(2) לדעת תנא קמא לא מהני, משום דבעינן "בהמה בבהמה", ולדעת רבי יוסי, כי היכי דבתחילת הקדש אמרינן "פשטה" הוא הדין בתמורה, ושפיר מהני להמיר באבר דהרי על ידי ההמרה יחול קדושה על כולה. אבל אבר קרבן כולי עלמא מודו דלאו בהמה הוא ולא מהני להמיר אותו.

(3) לדעת רבי יוחנן דיכול להקדיש אף עוברין. אמרינן דרצה מתכפר בה רצה מתכפר בבתה, דחשיב כמקדיש שתי חטאות לאחריות, והשניה תרעה עד שתסתאב. ואף יכול לשייר את העובר חולין, דהא סבר דעובר לאו ירך אמו ועומד לעצמו. ולבר פדא דאי אפשר להקדיש עוברין, דינה כוולדות קדשים ובחטאת הרי קיימא לן דולד חטאת למיתה. וכתבו התוס' דאינו יכול לשייר העובר לשיטתו, דהא סבירא ליה דעובר ירך אמו ואינו עומד לעצמו. ואם הקדישה ריקנית ונתעברה, כולי עלמא מודו דדינה כולד חטאת דלמיתה אזיל.

ח. (1) רבי יוחנן אמר דקדושה חלה על עוברין, וכן אמר דהקדיש חטאת מעוברת רצה מתכפר בה רצה מתכפר בבתה. וביארה הגמ' דאי אמר רק להא דקדושה חלה על עוברין, הוי אמינא דהוא משום דהקדישה להדיא, אבל בהפריש חטאת מעוברת דלא אמר בהדיא על העובר, דלמא אינו קדוש בקדושת פה, ואי היה משמיע רק בחטאת, הוי אמינא דשאני התם דכיון דחלה קדושה על אמו שפיר חלה אף עליו, אבל בפני עצמו לא. [ויש עוד לישנא בגמ', דבמימרא השניה הוסיף דאם רצה לשייר משוירן]. וכתבו התוס' דליכא ביה משום מחוסר זמן, דהני מילי בנולד, אבל במעי אמו ליכא להאי איטורא.

(2) המשנה נקטה דמקדישו במעי אמו לעולה. וסברו להוכיח כרבי יוחנן דמהני להקדיש עוברין. ודחו, דאיירי במקדיש לדמי עולה, דאף קדושת דמים דוחה בכורה, כדחוינן מקדשים שקדם מומן להקדשם דכל עוד שלא נפדו אינן חייבים בכורה. ולרש"י יש למכור אותו לצרכי עולות ואין להקריבו עצמו לעולה. והתוס' כתבו דבתר דנחת עלה קדושת דמים, שפיר חייל עליה קדושת הגוף, ויכול להקריבו בעצמו עולה.

(3) סברה הגמ' להוכיח מהא דקתני דאין ממירים עוברים קדשים בשלימים, ומשמע דאילו קדושה חיילה עליהו, דאי לאו הכי פשיטא דאין תמורה חלה, וכתבו התוס' דאף אי נימא דאיירי בקדושת דמים פשיטא דאין תמורה חייל עליהו. ודחו, דאיירי בוולדות קדשים דלאו מקדושת פה אתו. אמנם צריך לאוקמי כרבי יהודה דבעלמא יש תמורה לוולדות, דאי כרבנן מאי איריא עוברים הרי אפילו לאחר שנולדו אין בהו תמורה. וכן צריך לאוקמי דרישא דאיירי באבר שהנשמה תלויה בו, דהרי משמע דדווקא תמורה לא מהני אבל קדושה חייל עליה, ואי באבר סתם הרי דעת רבי יהודה דאין קדושה חלה על כולו. ולמסקנת הסוגיא דבר פדא מודה בתמימים, אתי שפיר בפשיטות, דשפיר יכול להקדיש העוברין.

ט. (1) לדעת רש"י הגמ' ביארה דמקדישין איברין וממירין בהן, דכיון דהקדיש אבר אחד הרי פשטה הקדושה בכלה ושפיר מהני בה תמורה. אבל אין ממירין באברים של חולין. ועוברין שקדשו במעי אמן אין ממירין בהן. ואתי מתניתין לאשמועינן חומר בתחילת הקדש מבתמורה, דתחילת הקדש חל על עוברין וכן אמרינן ביה "פשטה", אבל תמורה אינה חלה על עוברין ואין בה "פשטה". והתוס' כתבו, דלא גרסינן "מקדישין איברין וממירין בהן", אלא גרסינן רק מקדישין איברין, משום דהאי מתניתין בחומר בתחילת הקדש איירי.

2) אם הקדישה ריקנית והתעברה לאחר מכאן, למאן דאמר וולדות קדשים בהויתן הם קדושים, אם לא כלו חדשיו אפילו שהוא חי, לא חשיב "הווייה" ואין בו כלל קדושה. ואם כלו לו חדשיו, לדעת רבי מאיר דטעון שחיטה לעצמו, לכאורה חשיב הווייה. ולמאן דאמר במעי אמן הם קדושים, יש לאוכלן כקדושת חטאת [ואינו דומה לולד חטאת דהתם הרי אמרינן דהלכה למשה מסיני דולד חטאת תמות]. ואם הקדישה מעוברת, לדעת רבי יוחנן דמהני קדושה על עובר, אף האי עובר דינו כחטאת ונאכל כקדושת חטאת. ולבר פדא אין קדושת פה חלה עליו, ודינו כדין ולד חטאת ותליא בפלוגתא אי וולדות קדשים במעי אמן הן קדושים או בהויתן. [ואף למאי דמסקינן בדעת בר פדא דתם במעי תמה מהני להקדישו, מכל מקום לשיירו אינו יכול דהא סבירא ליה עובר ירך אמו וכמבואר בסוגיין, ולהכי יאכל כחטאת].

3) לדעת רבי מאיר בכלאיים וטומטום ואנדרוגינוס משכחת לה רק בולד קרבן [שהתעברה לאחר ההקדש]. וביוצא דופן משכחת לה אף בגוונא דהקדישו במעי אמו ויצא דרך דופן, וטריפה משכחת לה אף באופן שהקדישה ולבסוף נטרפה. ומסקינן דאף דיוצא דופן קאמר רבי מאיר דמשכחת לה בהקדישו במעי אמו, אינו סותר לשיטת בר פדא, משום דבתם במעי תמה שפיר מהני להקדישו אף במעי אמו.

י. 1) לדעת רבי מאיר ורבי יהודה רק הרגל קדושה, דהא כתיב "ממנו לה", ומכל מקום אינו יוצא לחולין [אפילו על ידי פדיון] דהא כתיב "יהיה קודש", אלא צריך למוכרה להמתנדב "עולה בחייה" או המתנדב "זוחא מהדא בהמה", דבכהאי גוונא אף אם יביא עולה שרגלה קדושה לשם מקדיש אחר יצא ידי חובתו. ומסקינן דמורה רבי יהודה באבר שהשנמה תלויה בו, ולב חסדא הוא אף בגוונא שרק עושה אותה טריפה, כגון מן הארכובה ולמעלה, דהא סבירא ליה דטריפה אינה חיה. ולדעת רבא בעינן דבר שעושה אותה נבילה, כגון ניטל ירך וחלל שלה. ודעת רב אשי דאף הא לא מהני, אלא בעינן דוקא אבר דמתה בו לאלתר. ולדעת רבי יוסי ורבי שמעון, כיון דהקדיש את רגלה, פשטה קדושה בכולה דהא כתיב "יהיה קודש", ודרשינן דקאי על כל הבהמה.

2) בגמ' הסתפקו בדין העוף, וכתב רש"י דאיירי בגוונא דאינו אבר שהשנמה תלויה בו, והספק הוא דווקא לרבי יוסי, האם בעינן דווקא "בהמה" כלישנא דקרא, או דסגי ב"קרבן", דאף קרבן כתיב בקרא. [ולדעת רבי יהודה כתב מהר"י קורקוס (פט"ו ממעשה הקרבנות), דאם הוא אבר שהשנמה תלויה בו, פשיטא דפשטה, ואם אין השנמה תלויה בו, פשיטא דלא עדיף מבהמה].

3) דעת רבא דבהקדיש זכר לדמיו חלה עליו אף קדושת הגוף. אמנם אם הקדיש רק אבר אחד לדמיו, איבעיא ליה לרבא אי אמרינן תרי מיגו, מיגו דחל קדושת דמים על האבר יחול על כולה, ומיגו דחל קדושת דמים תחול אף קדושת הגוף.

4) מדרבנן כולי עלמא מודו דאסורים בעבודה משום דאיכא כחש אף בחלק של ההקדש. אבל מדאורייתא יש מקום להסתפק האם כיון דיש בו שותפות ישראל ליכא ביה איסורא וכדחזינן גבי שותפות גוי בבכור דאין חלק הישראל אסור בעבודה, או דלמא שאני שותפות גוי בבכור דלא נחתא עליה כלל קדושה. והתוס' הוסיפו, דאף למאן דאמר דשותפות גוי אינה פוטרת מבכורה, מכל מקום לא נחתא עליה קדושת הקרבה. אי נמי, שאני הכא דבידו להקדישו לכולו. והוא הדין יש להסתפק לענין גיזה.

יא. 1) בהמת הקדש ועובר חולין משכחת לה בגוונא דשייר לעוברת למאן דאמר עובר לאו ירך אמו, או אף למאן דאמר עובר ירך אמו אי נימא דוולדות קדשים בהויתם הם קדושים. ואמרינן דשוחטה בפנים ולית ביה משום שוחט חולין בעורה, דכיון דאינו יכול לשחוט בהמה זו אלא בעורה, לא קרינן ביה "בריחוק מקום אתה זובח ואין אתה זובח בקירוב מקום". ובהמת חולין ועובר הקדש משכחת לה למאן דאמר דקדושה חלה על העוברין. ואין איסור לשחוט בחוץ, משום דאכתי אינו ראוי לקרבן ולא קרינן ביה "והביאום לה", וכן לא קרינן ביה "ואל פתח אוהל מועד לא הביאו".

2) איירי בסאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה של חולין, וחזר ונפל מן המדומע לחולין אחרים, דאף דכל התערובת הראשונה נאסרה, מכל מקום אין אוסרת את השניה בפחות ממאה אלא לפי חשבון התרומה עצמה שנפלה בתערובת הראשונה. ואמרינן בגמ' דמתניתין דלא כרבי אליעזר דאמר דכולה אוסרת, ובעינן מאה כנגד כל מה שנפל בה.

3) רש"י ביאר דאיירי בעיסה שהתחמצתה בשאור של תרומה וחזר ונפלה לעיסה אחרת וחיימצה אותה גם, דסבר תנא דמתניתין דרק אם היה בשאור התרומה לבדו לחמץ אף את השניה יש לאוסרו. ומסקינן בגמ' דרבי אליעזר פליג, משום דאמרינן זה וזה גורם אסור, וכיון דאף השאור האסור גרם לה חימוץ, יש לאוסרה. והתוס' ביאר, דאיירי בכזית שאור של חולין וכזית שאור של תרומה שנפלו לעיסה וחיימצה, דסבר תנא דמתניתין דדווקא אם יש בשאור התרומה לבדו להחמיץ יש לאוסרו, ורבי אליעזר פליג.

4) מסקינן דאיירי בחשבון הכלים, דסברה מתניתין כיוסף בן חוני, דג' לוגין מים שאובין הפוסלים למקוה איירי דווקא בשיש בכל כלי לכל הפחות לוג, אבל אם נפלו מארבע או חמש כלים שאין בכל אחד לוג, אינו פוסל את המקוה. ודעת רבנן להחמיר דכל ג' לוגין פוסלים ואפילו נפלו מכמה כלים.

יב. 1) לדעת רבי אליעזר בן יעקב האופן היחיד להכשירם הוא על ידי המשכה ורביה, והיינו דבעינן רוב מים כשרים, והמיעוט יכול להיות משאובים על ידי שיוצקם בקרקע באופן שיפלו לבור מאיליהם. וכי אתא רבין אמר בשם רבי יוחנן דרבנן סברי דמהני המשכה אף לכולה. ודעת רש"י דמהני לעשות את כל המקוה על ידי המשכה. והתוס' כתבו, דמכל מקום בעינן שיהיה במקוה שיעור ארבעים סאה כשרים, ולאחר שיש בו ארבעים סאה כשרים, כל מה שיוסיף שאובין על ידי המשכה אינו פוסל.

2) כתבו התוס' דלרש"י משכחת לה בחמין שהמשיכום לתוך הבור. ועוד כתבו, דאף בלאו הכי שפיר משכחת לה על ידי שיטילו לתוכם עששיות של ברזל מלובנות באש.

3) בעפר חטאת מבואר להדיא בתורה דבעינן מים ואחר המים יתן עפר. אמנם באפר פרה יש לכאורה סתירה בין המקראות, ולדעת מתניתין אף באפר פרה אין המים מקדשים אלא אם יתן את האפר לתוכן. ומאי דכתיב בקרא "נתן עליו מים חיים" היינו לערבן לאחר הנתינה. ולדעת רבי שמעון ילפינן מסתירת המקראות דיכול ליתן בין עפר קודם ובין מים קודם. והוא הדין לענין עפר סוטה בדיעבד כשר בנתן קודם העפר, דדרשינן גזירה שוה עפר עפר [מהא דכתיב "עפר" גבי פרה].

4) אם נחרש בו קבר ידוע, לדעת תנא דמתניתין אין לאסור אלא כשיעור "המענה" דהיינו מאה אמה לכל צד. אבל אם אין ידוע היכן היה הקבר, יש לחוש שמא היה על המיצר, ושתי השדות שעל שתי המצרים שלפניה ושלאחריה שנחרשים עמה נאסרים בשיעור "המענה" שהוא מאה אמה. ולדעת רבי אליעזר, לרש"י יש לחוש שמא בכל השדות יש עצמות, ואף כל השדות שמסביב בכלל הספק. והתוס' כתבו, דפשיטא דמה שלא חרש בהדי השדה אינו נאסר, אלא כוונת רבי אליעזר דאיתו שדה שנחרש הבית הפרס לתוכה אסורה, וכן אם ממנה יחרש לשדה אחרת אף היא אסורה, ולרבנן אין השדה עושה עוד שדה.

יג. 1) לדעת רבי אליעזר תרומת שניהם תרומה, והיינו כל אחד לפי חשבון חלקו. ולדעת רבי עקיבא אין תרומת שניהם תרומה, ולרש"י היינו דאף תרומת הראשון אינה תרומה, דכיון דחזר חבירו והפריש, הרי גילו דעתן שאינם נותנים רשות זה לזה להפריש. והתוס'

כתבו, דאם נתנו רשות זה לזה, תרומת הראשון תרומה דהא תרם מדעת, אבל תרומת השניה אינה כלום דהא כבר נתרמה. ואם לא נתנו רשות זה לזה, תרומת כל אחד חלה לפי חלקו. ועוד כתבו התוס' דמאי דממעטינן מדכתיב "אתם" ולא שותפין, היינו דאין כל תרומת שניהם תרומה, אבל מקצתו של זה ומקצתו של זה הוי תרומה. ולדעת חכמים, אם תרם הראשון בעין בינונית תרומתו תרומה. ואם תרם הראשון בעין רעה, תרומת השני תרומה. ותנא דמתניתין סבר כרבי עקיבא, ולרש"י היינו משום דסתם דאין תרומה אחר תרומה, ומשמע דתרווייהו לאו תרומה. והתוס' כתבו, דהוי דומיא דאין תמורה אחר תמורה דהראשונה כן חלה, והכי סבר נמי רבי עקיבא.

2) אין תמורה עושה תמורה, דהא כתיב "והיה הוא ותמורתו" תמורתו ולא תמורת תמורתו. ודעת תנא דמתניתין דאף ולד אינו עושה תמורה, דהא כתיב "הוא" ולא ולד. ולדעת רבי יהודה ולד עושה תמורה, וילפינן לה מדכתיב "יהיה". ורבנן ילפו מיהיה דאף אם שגג בתמורתו, כגון שרצה להמיר שחור והמיר לבן, תמורתו חלה.

3) עופות ומנחות אינם עושים תמורה, דהא כתיב "בהמה". ואף קדשי בדק הבית אין עושין תמורה. ולדעת תנא קמא דמתניתין הוא משום דבעינן קרבן, ובדק הבית לאו קרבן הוא. ולדעת רבי שמעון, בדק הבית שפיר הוי קרבן, כדכתיב "ונקרב את קרבן ה'". ומכל מקום אין עושה תמורה, דילפינן לה ממעשר בהמה דהדר כתב ביה רחמנא תמורה להקיש אליה שאר תמורות, דדווקא קרבן למזבח עושה תמורה.

4) אין שותפין וציבור יכולים להמיר. ולדעת תנא דמתניתין הוא משום דכתיב "לא יחליפנו ולא ימיר אותנו" בלשון יחיד. ולדעת רבי שמעון אף הא ילפינן ממעשר במהמה, דמה מעשר בהמה אינו בשל ציבור ושותפין, דהא ממעטינן לה מדכתיב "יהיה לך", אף כל תמורה דווקא בשל יחיד.

יד. 1) לדעת רבי שמעון אתי ללמד דתמורה משכחת לה דווקא בקרבן מזבח ודווקא בשל יחיד, ודווקא דבר שבא בחובה לאפוקי עולות הבאות מן המותרות. ולדעת רבי אתי למימר דאף במעשר נוהג דין תמורה, דאי לאו קרא הוי אמינא דבתר דגלי קרא דאית במעשר "תמורת שמו" והיינו דקרא לתשיעי או לאחד עשר עשירי, נמי הוי קרבן, אין לך בו אלא חידושו ואין בו דין תמורת גופו, כדין דבר הבא לידון בדבר חדש.

2) תמורת שם מעשר היינו הקורא לתשיעי עשירי או לאחר עשר עשירי, ודינו קדוש להקרב ונגאלת במום כשלמים, וכן אינה חלה אלא על דבר הראוי לקדושה, ויש שתי לישנות ברש"י אם נלמד הוא מסברא, או מקרא דמרבי לה לקרבן כשלמים ילפינן לה. אבל תמורת גופו אינה קריבה דילפינן לה העברה העברה מבכור דאיכא ביה מיעוט דהוא קרב ואין התמורה קריבה. וכן אינה נגאלת, כדכתיב "הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל". וכן לא בעינן דבר הראוי לקרבן כי היכי דהמעשר גופיה חל אפילו על בעל מום.

3) איכא פלוגתא אי המקדיש דממנו בא המותרות חשיב בעליה, והוא יבאינה דורון אבל לא עולה לו לחובתו. ואיכא מאן דאמר דאינו עולה לו אלא לציבור. ולמאן דאמר דעולה לציבור ודאי דליכא בה תמורה כשאר קרבנות ציבור דאין בהו תמורה. ולמאן דאמר דאתי לנדבת אותו היחיד, איכא פלוגתא אי יכול להמיר, או דינו יכול להמיר וילפינן לה ממעשר בהמה, דמה התם הוא דבר הבא בחובה, אף כל דבר הבא בחובה לאפוקי מותרות.